

СЕМЕРЕНКОВ. С.

ПРОМИСЛОВІСТЬ ТА МЕДИЦИНА КОНОТОПА 1920-х рр.

Конотоп - районний центр Сумської області - розташований на живописному лівому березі невеликої річки Єзуч, яка несе свої води до р. Сейм. Соснові й змішані ліси, які оточують місто, ще більше підкреслюють його красу і неповторність [1].

Про те, який вигляд мало місто на початку 1920 р., свідчить орган Чернігівського губкому партії - газета "Красное Знамя" від 21 листопада 1923 р. : "Крупный рабочий центр и оживленный торговый пункт, Конотоп имеет вид грязенького, захолустного городишка. Он разбросан, неуютен и грязен. Нет водопровода. Пожарная команда и каланча напоминают допотопные времена... Мы проезжаем вдоль гнилых болот, в которых плавают гуси, и то и дело тонем. Навстречу нам, мяся жирное черное тесто, спешат группы железнодорожников. У привокзального подъезда дремлет на козлах один-единственный извозчик, и то с полуразбитыми дрожками и совершенно дохлой конячкой" [2].

У 1922-1925 рр. в Україні проводилася адміністративно- територіальна реформа - ліквідовувалися губернії та повіти. Замість них створювалися округи та райони. 3 квітня 1923 р. Конотоп став центром Конотопського округу [3].

Після визволення Конотопа від денікінців у другій половині грудня 1919 р. повітовий ревком прийняв спеціальну постанову про відновлення роботи снарядного заводу. Щоб збільшити випуск військової продукції для потреб Червоної Армії і дати селянам необхідний реманент, повітовий комітет партії разом з раднаргоспом здійснив ряд заходів для забезпечення заводу матеріалами й робочою силою. Уже на початку лютого 1919 року на заводі працювало 105 робітників і 17 службовців.

Крім деяких видів військової продукції, завод навесні і влітку 1919 р. щомісяця виготовляв 50 культиваторів, 50 плугів, 50 гнойових вил, 25 ножів для соломорізок, 80 сокир, 100 пудів литва.

Матеріальне становище робітників заводу було скрутне. Щоб допомогти їм і стимулювати випуск важливої для фронту і села продукції, Конотопський ревком на своєму засіданні 21 лютого 1919 р. ухвалив виділити додатково 50 тис. карбованців для допомоги робітникам. На прохання командування 12 армії колектив заводу з січня до березня 1920 року відремонтував 152 двоколки, 56 повозок, 18 похідних кухонь

Громадянська війна й воєнна інтервенція поставили молоду Радянську республіку в дуже важке економічне становище. Не було палива, металу, не вистачало продовольства. Численні заводи і фабрики були закриті або різко скоротили свою продукцію. Багато робітників пішло до лав Червоної Армії, інші, рятуючись від голоду, йшли на село. Значно скоротилася кількість робітників і на Конотопському снарядному заводі. Якщо в січні 1920 р. тут працювало 172 чоловіки, то на літо того ж року залишився тільки 31 робітник. Восени 1920 р. через відсутність палива і матеріалів завод тимчасово припинив

роботу. Одним з першочергових завдань була відбудова колишнього снарядного заводу, який уряд України весною 1921 р. вирішив перетворити на підприємство для виробництва сільськогосподарських машин. У квітні - червні 1921 р. розпочалися роботи з переобладнання і розширення цехів для виготовлення нової продукції. Після закінчення перебудови в липні цього року завод почав виготовляти соломорізки, молотарки, віялки, плуги, культиватори та інші сільськогосподарські знаряддя. Так завод виготовив на замовлення селян 2500 штук лопат, 14 саківських плугів. Колектив підприємства в той час налічував 209 працівників. Одночасно з виконанням основної виробничої програми завод на замовлення Сумського цукротресту успішно освоїв виробництво дифузійних ножів, які раніше ввозилися з-за кордону. Ця продукція дістала високу оцінку працівників цукрових заводів України.

У 1923 р. для зміцнення й розширення заводу Чернігівський раднаргосп, за вказівкою губкому партії, ухвалив тимчасово закрити Кролевецький і Середино-Будський механічні заводи, а всі наявні в них матеріали і деякі устаткування передати Конотопському заводі. Уряд України асимілював 8 тисяч карбованців на реконструкцію підприємства. 12 жовтня цього ж року губраднаргосп затвердив Статут Конотопського механічного заводу. В Статуті зазначалось, що з метою збільшення виробництва сільськогосподарських машин і знарядь, виконання ремонтних та інших механічних робіт підприємство виділяється в самостійну господарську одиницю, безпосередньо підпорядковану губраднаргоспові. На заводі розгорнулись великі роботи, що тривали до листопада. Було розширено виробничі площі ливарного цеху, обладнано деревообробний, на заводській електростанції встановлено і пущено в експлуатацію дизель потужністю 80 кінських сил, механоскладальний цех переобладнано в механічний, а снарядний - у слюсарно-складальний. Наприкінці року губраднаргосп встановив заводу підвищений план. Зокрема, на четвертий квартал було намічено виготовити 500 соломорізок, 10 маслоробних і 10 гідравлічних насосів, 125 комплектів гир, виконати обсяг капітальних робіт на 4 тисячі карбованців золотом. Після реконструкції завод важко було впізнати. Чернігівська губерньська газета "Красное знамя" писала з цього приводу: "Гігант. Найкращий завод на Чернігівщині. На подвір'ї стоять кілька великих тракторів, що чекають капітального ремонту. Сновигають вагонетки, підвозять матеріали до цехів. Великий корпус - це один з найкращих цехів усього заводу. В ньому ви побачите різноманітне устаткування, починаючи від болторізки до великого стругального верстата. Напроти нього розташовано ливарний цех з вагранкою. Два корпуси займають слюсарно-складальний і ковальський цехи. Тут же електрична станція, машинне відділення, далі йдуть інші цехи. В ті роки колектив механічного заводу одержав урядове завдання освоїти виготовлення самоцентруючих патронів для токарних верстатів, яких до того часу завозили із США.

За чотири місяці - з липня до жовтня 1924 р. - було виготовлено понад 800 ручних і приводних соломорізок, п'ятилапних культиваторів на 29 тис. карбованців, відлито 2433 пуди чавунного литва, виконано великий обсяг ремонтних робіт.

У 1925 р. завод, як і раніше, виготовляв кінні і ручні соломорізки, кінні приводи, самоцентруючі патрони та інші вироби. У цей час він почав виробляти для молоді радянської кінопромисловості агрегати "Патенорд", які до того ввозили з-за кордону. У зв'язку з новим адміністративним поділом у квітні 1925 року механічний завод було підпорядковано Конотопському окружному відділу місцевого господарства. Для задоволення попиту на сільськогосподарські машини кооперативних організацій Конотопського округу в четвертому кварталі 1925 року Чернігівська обласна контора сільськогосподарського банку видала їм кредит на 28 180 карбованців. Контора банку підписала договір з Конотопським механічним заводом про продаж сільськогосподарських машин кооперативним господарствам зі знижкою цін на 20 відсотків.

У роки соціалістичної індустріалізації перед заводом "Червоний металіст" відкрилися великі перспективи розвитку. Було заплановано здійснити реконструкцію цехів, збільшити виробничі потужності. У зв'язку з цим уже в 1925/26 господарському році планувалося виробити продукції на 55 відсотків більше, ніж у попередньому році.

Завдяки поліпшенню устаткування і великій роботі, здійсненій партійною організацією з виховання трудящих, завод того року різко підвищив виробництво продукції. Було виготовлено 2551 соломорізку, 36 444 ножі до них, 710 самоцентруючих патронів до токарних верстатів і багато іншої продукції. За завданням уряду конотопці вперше освоїли виготовлення віконних електричних вентиляторів. Уже на кінець року було виготовлено 165 таких вентиляторів. Завод набирав сили, розвиток виробництва йшов швидкими темпами. Рік у рік поліпшувалися техніко-економічні показники діяльності підприємства. Наприклад, завдання з продуктивності праці у 1928/29 році було виконано на 109 процентів. За рік майже вдвоє зменшилися втрати від браку [4]. Ці події дали поштовх до нових вершин у житті заводу та робітників, які стали основою подальшого розвитку промисловості Конотопа.

У місті в ті часи дуже багато розвивалося інших малих і середніх підприємств, які випускали свою продукцію. Так, на Конотопському МТС у 1929 році одержали перший трактор "Фордзон". Відкривається 3 маслобійні [3].

Важливо відзначити, в ті роки відбувається інтенсивний розвиток залізниць. Тому, у зв'язку з прокладенням нових доріг і укрупненням вузлів правління акціонерного суспільства приділяло увагу соціальним питанням, зокрема будівництву магазинів, житла, наданню медичної допомоги.

Якою на той час була галузь охорони здоров'я на залізницях і як "народилася" на ній одна з перших медустанов на станції Конотоп, яких результатів вона досягла в своєму розвитку в ту пору - про це йтиме далі:

Архівні документи тих днів повідомляють приголомшливі відомості з життя і побуту населення. Місто-холод, розруха і епідемії стали найнебезпечнішими ворогами. За офіційними даними, місто забезпечувалося продовольством на 30%, паливом - 60%. В установах підтримувалася температура не вище 8-10 градусів. Найчастішим ускладненням був голодний набряк, який спостерігався у 60 % хворих. Санітарно-епідеміологічний стан

повіту погіршувався з кожним днем. Подвір'я, вулиці і квартири буквально потопали в смітті і грязі. Асенізаційний обоз, що складався з 3 бочок, не встигав вивозити нечистоти навіть з установ. Потік переселенців і біженців з голодуючих губерній щодня привозив по залізниці до Конотопа тисячі людей. Завідувач Конотопським Уздравом докладав: "В Конотопі щодня знімається з поїздів декілька десятків хворих з голодуючих губерній. Міські медустанови не в змозі вміщати все зростаючу хвилю хворих. Необхідні термінові заходи до збільшення ліжок".

У 1917-1921 рр. залізниці, як і всю країну, потрясли епідемії. Особливо високою була захворюваність на тиф. Міська і залізнична лікарні, частина шкіл були переповнені тифозними хворими. Скільки їх було - важко сказати. Але досить згадати, що на Україні лише за червень 1919 року за неповними відомостями було зареєстровано 173990 випадків висипного тифу, 1548 - черевного, 4483 - поворотного і 2442 - невизначених тифів. А в Чернігівській губернії, куди входив і Конотопський повіт, у 1919 році захворіло: висипним тифом - 42411 чол., черевним - 10453, поворотним - 3269. У 1919 році був період, коли через висипний тиф зупинився пасажирський рух на Московсько-Києво-Воронезькій залізниці.

Описуючи положення Конотопської лікарні, медико-санітарний відділ писав: "Палати і коридори лікарні забиті хворими і трупами. Всі лежать на підлозі, часто упереміж - висипний і черевний тиф. Білизни і продуктів немає, не хватає соломи для підстилки, скрізь суцільна грязь і холод. Усюди кишать паразити. Персонал майже весь перехворів, значна частина - померла".

Тому особливого значення набула санітарно-епідеміологічна робота. На станції Конотоп був організований ізоляційно-пропускний пункт, дезолатор. Організуються робочі комісії з боротьби за чистоту і дільничні санради, куди входили, окрім лікарки, представники рад і виборні від ділянок (до 6 чоловік).

3 березня 1921 року відповідно до рішень X з'їзду РКП(б) почався перехід до нової економічної політики. У лікувальних установах повіту була встановлена плата "за ліжка з нетрудового елементу в лікарнях, не відводячи для них спеціальних ліжок, з розрахунку 0,5 пуда жита в день". Була встановлена "плата за експертизу продуктів: за участю однієї лікарки - від 5 до 25 млн крб, за участю більше однієї лікарки - від 10 до 50 млн крб". Встановлювалася плата за аналізи: аналіз крові - 400 тис. рублів., аналіз сечі - 320 тис. рублів та інші. "ся лікувальна мережа була перекладена на місцеві засоби. Гроші, продукти, паливо для лікарень повинні були виділятися волосним і сільським сходом".

Важкий економічний стан країни ускладнювало проведення в життя намічених планів. В умовах голоду і холоду продовжувала зростати інфекційна захворюваність. У Конотопському повіті в травні-серпні 1922 року знову спалахнула холера. Було зареєстровано 112 випадків холери в місті.

Все це змусило Уздрав розширювати мережу інфекційних ліжок. Загальну кількість інфекційних ліжок у повіті було доведено до 400. Госпіталізація холерних хворих перевищувало 85%. Були організовані Прищепні І дезінфекційні загони, зроблено більше 25 тисяч протихолерних Прийонок. Завдяки енергійним заходам епідемія холери значного поширення не набула, хоча летальність була вища -

80%. Боротьба з епідемічними хворобами продовжувала залишатися головним завданням для медичних працівників повіту. В умовах НЕПУ деякі медпрацівники, використовуючи положення, що створилося, відмовлялися служити в радянських лікувальних установах, відкривали приватні лікарні і відкрито саботували Радянську владу. По повіту з 40 лікарюк, що перебувають на обліку, працювали лише 23, із 24 зубних лікарюк - 3, з 79 фельдшерів - 4, із 32 сестер милосердя - 12. Інші, працюючи в лікарнях, вносили дезорганізацію, шкодили будь-якими засобами. Серед тих, хто, незважаючи на великі труднощі, працював в ці роки, слід назвати перш за все колишніх земських дільничних лікарюк: Ч. Л. Бржеского, С. В. Мелешенко, О. В. Гавриловича, Я. М. Гофт, М. В. Ельфимова, В. І. Химулю, В. І. Дуброву та інших. Плідно і самовіддано трудилися лікарюк: Є. П. Морозов, З. І. Персів, Е. З. Зімелєва, А. І. Лернер, Л. А. Брежская, А. І. Гофт та інші. Чимало сил віддали боротьбі з епідеміями санітарні лікарюк: Беседовський, Спектор, Глазер. Багато з них працювали в різні роки то в міській, то в залізничній лікарнях або одночасно в обох. Життєвий шлях майже кожного з них може бути яскравим прикладом самовідданості і вірності обов'язку з точки зору "суспільної і медичної". Лікарюк спокійно йшли на роботу, знаючи, що кожен день вони можуть заразитися і загинути в цій непосильній боротьбі.

Смертність серед медичних працівників доходила до 22%. У м. Конотопі заразилися висипним тифом і померли: старший лікар 1-ї Конотопської народної лікарні Ч. Л. Брескій, лікар-хірург залізничної лікарні Широков та 18 осіб середнього медперсоналу [5]. Медицина була в дуже тяжкому стані, проте активне створення медичних установ і додаткових палат поліпшило стан здоров'я суспільства. Ось деякі із них:

1919 р. У першій міській лікарні виділено 2 палати для гінекологічних хворих та вагітних. Для ліквідації епідемії висипного і черевного тифів було облаштовано 2 інфекційні бараки, які проіснували до 1923 року, коли відкрилась Друга народна лікарня.

1921 р. Відкрито амбулаторію на снарядному заводі: 2 склади медикаментів; у березні при 1-й Народній лікарні почали діяти 2-річні курси медичних сестер милосердя; 31 серпня відкрито дитячу лікарню на 10 ліжок.

1922 р. У Конотопі затверджений санітарний лікар. 1923 р. Створено протитуберкульозний диспансер, засновником і організатором був лікар Ю. Н. Міттельман.

1924 р. Відкрита жіноча консультація, яка займалася патронатом дітей і немовлят, а також вагітних. Очолила гінекологічне відділення Е. З. Зімелєва.

1926 р. У Конотопі відкрито перший фізіотерапевтичний кабінет.

1927 р. Перший у місті рентген-кабінет було відкрито в поліклініці для робочих, першим рентгенологом був Ю. Н. Міттельман.

1928р. - Конотопська окружна лікарня налічуваларохувувала 115 ліжок: 35 - хірургічних, 20 - інфекційних, 15 - терапевтичних, 15 - гінекологічних, 15 - венеричних, 9 - пологових, 6 - амбулаторних. У цьому медичному закладі працювали: хірург С. В. Мелешенко, акушер-гінеколог Є. З. Зімелєва, терапевт,

О. О. Лебштейн, зубний лікар Безродний-Шварц, 4 акушерки, 14 медсестер, 25 санітарок, 17 осіб допоміжного персоналу[8].

1929 р. У березні відкрито дитячу профамбулаторію імені 8 Березня. Завідував нею лікар А. С. Тульчинський. Штат складала: педіатр - З. І. Биб, терапевт - В. І. Дубров, офтальмолог - А. С. Тульчинський, ларинголог - М. А. Гафт, дерматолог - О. І. Лернер, невропатолог - Балабанова. Функціонували зубний і антропометричний кабінети. Створено будинок санітарної освіти [6].

1. Токарева Т. М. Конотопу-350 / Т. М. Токарева, С. М. Косенко. - Киев, 1987.

2. Маленко Е. Е. Конотоп: Путеводитель / Е. Е. Маленко, Л. Г. Марченко, Л. Г. Марченко. - 2-е изд., - Харьков, 1990.

3. Конотопщина: час, події, долі. Науково-популярне видання / Ш. М. Акічев, А. І. Сахно, Г. І. Стеценко. - К. : ВД "Фолітграф", 2005.- 232с. іл.- Текст укр.

4. Маленко Е. Е. Нариси Конотопського заводу "Червоний Металіст" / Е. Е. Маленко, М. І. Пантелєєв, М. Ф. Яшин. - Харків, 1968.

5. 100 лет на страже здоровья. От поколения к поколению: отделенческая больница Станции Конотоп Юго-Западной железной дороги 1897 - 1997. - Киев, 1997.

6. Кравець В. П. Білий Колір - Життєдайний: Історія медицини Конотопа / В. П. Кравець, В. В. Сутулін. - Суми, 2001.

Керівник Євтушенко О. В.

СТУПАК В. С.

ЗАПОЗИЧЕННЯ В ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ СУМЩИНИ

Терміносистема економічних наук в українському мовознавстві потребує подальшого вивчення та систематизації. Вирішення цієї проблеми є важливим, оскільки вітчизняна економічна наука все активніше входить до світової економічної спільноти. Незважаючи на значні відмінності в структурі економічних систем різних держав, відбувається пошук мовних засобів вираження еквівалентних понять із метою подолання термінологічних непорозумінь у діловому фаховому спілкуванні [3, с. 117]. Метою розвідки є з'ясування суті запозичень та їх ролі в професійному спілкуванні фахівців економічних спеціальностей Сумщини. Об'єктом дослідження є іншомовні запозичення сучасної української літературної мови. Предмет - роль запозичень у професійному спілкуванні в галузі економіки.

Лексика економічної сфери - це та частина словникового складу мови, до якої входять поняття, що позначають назви предметів, явищ, процесів соціально-економічного життя [4, с. 146]. Вона пов'язана з відповідними науками та сферами економічного життя - менеджментом, маркетингом, фінансами, людськими ресурсами, виробництвом, оподаткуванням, статистикою,